

Brat farár Albert Predmerský pri hodnotení diasporálneho cirkevného zboru Zemianske Kostol'any na konvente Trenčianskeho seniorátu 5. februára 1952 povedal:

Zemianske Kostol'any – viera

Prievidza – nádej

Handlová – láska

a pokračoval: služby Božie nemajú svojho miesta ani v Prievidzi, ani v Handlovej. Zbor Zemianske Kostol'any **je odkázaný na lásku svojich** veriacich. Zaľudňovanie Hornej Nitry, ako priemyselného kraja, bude pokračovať.

Duchovného v tejto diaspore čaká ťažká a zodpovedná práca. Kňaz tu musí byť kantorom, učiteľom, duchovným pastierom atď. Možno, že sú tu zárodky nových evanjelických zborov.

Na Hornej Nitre evanjelické zbory vznikali už v ranných dobách reformácie. K ich úspešnému prekvitaniu napomáhali:

- v Bojniciach,
- v Prievidzi a okolí majitelia bojnického panstva rodina Thurzovcov, ktorej korene siahajú do Nemecka,
- v Zemianskych Kostol'anoch rodiny Kosztolányiovcov, Majthényovcov a iných,
- v Diviakoch rodina Ujfalušiovcov a rodina Divekyovcov (z tohto rodu pochádza i rodina Kosztolányiovcov).

K šíreniu myšlienky reformácie veľkou mierou napomohli i staronemeckí usadlíci v obciach Nitrianske Pravno, Tužina, Kľačno, Malinová i Handlová. Títo nové učenie, šíriace sa z ich vlasti, prijímali s radosťou. Významnú úlohu v tomto dianí zohrali:

- Peter Sučiny – bojnický kňaz. Jeho zásluhou v roku 1530 vznikol v Bojniciach prvý evanjelický zbor.
- Ladislav Liptovský (Liptoviensis) – učiteľ mestskej školy v Prievidzi, ktorý mal veľký vplyv nielen na mešťanov, ale aj na duchovný stav. Od roku 1556 bol kazateľom v tomto zbore a v roku 1560 jeho zásluhou bolo v Prievidzi založené Evanjelické gymnázium.

Významnú úlohu v dejinách hornonitrianskych evanjelikov, ako i v dejinách našej cirkvi, zohral Bojnický seniorát, ktorý mal 15 zborov a 24 filií. V dobe Žilinskej synody v roku 1610 vznikol Osliansky seniorát, do ktorého organizačne boli začlenené zbory: Horný Kamenec, Zemianske Kostol'any a ďalšie. Zakladatelia našich zborov a seniorátov nepoznali námahu a nezľakli sa prekážok, len aby pomohli reformácii na našom území k víťazstvu. Ich námaha nebola márna. Od prvej polovice 16. storočia až do roku 1660 bolo územie Hornej Nitry takmer celé evanjelické. Protivníci reformácie však mali v rukách silné zbrane (štátnu moc, mníšske rády, zahraničnú podporu). Podarilo sa im oslabiť naše zbory, ktoré koncom 17. storočia takmer vykrvácali. Pričinením biskupa Daniela Krmana vznikol v dobe Rákoczyho povstania Bojnicko-topoľčiansko-hlohovecký seniorát, ktorý zanikol pádom Rákoczyho.

Významným medzníkom v dejinách hornonitrianskych evanjelikov bol rok 1734. Vtedy dal kráľ Karol VI. povolenie na prenesenie artikulárneho práva zo Šimonovian do Zemianskych Kostolian. 16. novembra 1734 dal súhlas na stavbu artikulárneho kostola. Tento kostolík viac ako štvrt' tisícročia zhromažďoval roztrúsené stádo veriacich tohto kedysi evanjelického kraja. Cirkevný zbor Zemianske Kostol'any bol organizačne začlenený do Tekovského seniorátu. Historické začleňovanie cirkevného zboru Zemianske Kostol'any do seniorátov:

- 1734 – 1942 Tekovský seniorát
- 1942 – 1952 Trenčiansky seniorát
- 1953 – 1964 Nitriansky seniorát

1964 - Turčiansky seniorát.

Bojnický seniorát

Významnú úlohu v dejinách našej cirkvi zohral Bojnický seniorát, ktorý mal 15 zborov a 24 filií. Hranice seniorátu tvorili: na severe Turčianska stolica, na východe Turčianska a Tekovská stolica, na juhu Topoľčiansky seniorát a na západe Trenčianska stolica. Tento seniorát nevznikol náhodou, ale ako dôsledok skutočnosti, že evanjelické učenie sa ujalo hneď v začiatkoch reformácie a samotná reformácia rýchlo napredovala.

Čo do počtu z vtedajších piatich seniorátov bol Bojnický najmenší. Seniorát mal svoj protokol, ktorý obsahoval zákony cirkevné, ako aj dejiny seniorátu od reformácie. Avšak tento protokol sa stratil. Neexistuje ani ten z roku 1628, ktorého seniorálne zákony boli v decembri 1627 a v marci 1628 potvrdené na kongregácii v Prievidzi.

Skalický farár Martin Lauček urobil z nich rešerš, ktorý sa nachádza v jeho COLLECTANEACH XVIII. in IV. Seniorát mal určite aj pečať, ale historici, ktorí mali v rukách dokumenty neudávajú zmienku ani o nápisu ani o obraze.

Seniori Bojnického seniorátu:

1. Melicher Šupka 1575
2. Rafael Hrabecius 1609
3. Jakub Špiglerus 1624
4. Basilius Fabry 1628
5. Pavel Lovčány 1630
6. Tomáš Francisci 1636
7. Michal Schver 1655
8. Matej Fekna 1660
9. Matej Inštitoris 1673
10. Ján Suljovinus 1710

Medzi 15 zbormi Bojnického seniorátu bolo 11 slovenských a 4 nemecké. Matej Inštitoris, farár v Kostolnej Vsi, bol v roku 1660 zvolený za seniora pre zvyšné zbory a úradoval do roku 1673. V neustálom prenasledovaní zanikli i zostávajúce zbory a ukončilo sa i jeho seniorstvo.

V časoch Rákoczyho povstania cirkev opäť ožila a boli jej vrátené kostolíky v Diviakov, Rudne a Belej. Matej Inštitoris bol opäť zvolený za seniora novovytvoreného Bojnicko-topoľčiansko-hlohoveckého seniorátu. Po jeho smrti bol za seniora zvolený Ján Suljovinus. V roku 1711 zanikajú i posledné zbory Bojnického seniorátu.

Cirkevný zbor Bojnice

Evanjelické náboženstvo sa šíri čoskoro po začiatku reformácie zásluhou rodiny Thurzovcov. V duchu reformácie tu už v roku 1527 vyvíja činnosť kňaz Peter Sučiny. V roku 1538 dostal Alexander Thurzo za verné služby od cisára Ferdinanda I. bojnické panstvo do daru. V roku 1550 Ján Thurzo povoláva z Wittenbergu kňaza Gašpara Capislana. Okrem kostola v meste bol kostol aj na zámku.

Smrťou Stanislava Thurzu II. v roku 1625 bojnický zbor stratil posledného donátora. Pozostalá vdova po ňom Rozina Listius aj s deťmi zavrhl reformáciu a prestúpila do rímsko-katolíckej cirkvi. V roku 1636 vymrel rod Thurzovcov po meči a do Bojníc sa dostali výbojní Pálffyovci. Začal sa útok na evanjelikov. Pavol Pálffy, ktorý dostal bojnické panstvo od cisára, po svojom príchode do Bojníc zaberá evanjelikom kostoly a pripravoval všetko na rekatolizáciu. Pre naplnenie svojich ambícií stať sa palatínom potreboval pomoc aj nekatolíkov. Na sneme v roku 1646 hlasoval za podmienky Lineckého mieru a sľúbil, že vráti evanjelikom kostoly, okrem bojnického, ktorý zobrali katolíci po prestúpení Roziny Listius na katolícku vieru s tým, že ho potrebujú pre vlastnú potrebu. Zbor zanikol v čase protireformácie. V tomto zbore vyrástli viaceré významné osobnosti.

Štefan Zloniceus ordinovaný vo Wittenbergu. V roku 1568 sa stáva prvým kňazom v cirkevnom zbore Horný Kamenec Vavrínek Sartorius ordinovaný 10. februára 1611 superintendentom Izák Abrahamidesom. Mikuláš Fidicinus okolo roku 1608 rektor v Hlohovci. V roku 1622 bol zvolený za superintendenta Nitrianskej, Prešporskej a Tekovskej stolice.

Hrštka evanjelikov z tohto mestečka v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch 20. storočia sa zúčastňovala služieb Božích v Prievidzi alebo v Zemianskych Kostol'anoch. Dnes tvoria jednu z mnohých diaspor Zemianskokostolianskeho cirkevného zboru. Do zborového života sa zapájajú v Prievidzi.

Farári a prepošti	Kapláni	Rektori
Ján M. zo Satmáru	Pavel Vranka	Matej Hranica
Gašpar Kapislanus	Matej Transalpini	Ján Mathai
Jur Zapkovinus	Michal Lazanský	Mikuláš Fidicinus
Ján Nosko	Ondrej Kapýrius	Jakub Sartorius
Pavel Vzanda	Jur Badini	Jur Klementis
Adam Fabri	Jakub Sartorius	N. Banovic
Melicher Šupka	Mikuláš Šlehukius	Ján Lieskovský
Pavel Vranka		Mikuláš Šlehukius
Izák Abrahamides		Ján Augustíny
Mikuláš Fidicinus		
Basilus Fábry		
Tobiáš Benedikty		

Bojnice, sídlo superintendencie

Na prvej evanjelickej synode 27. marca 1610 v Žiline vedenej palatínom Jurajom Thurzom boli prítomní aj: Alexander Socovský (kňaz z Prievidze), Michal Petri (farár z Chrenovca), Gašpar Fabricius (farár z Oslían) a Izák Abrahamides (farár z Bojníc). Z nich Izák Abrahamides bol zvolený za prvého superintendenta pre Nitriansku, Bratislavskú a Tekovskú župu. Bojnice naši evanjelickí predkovia pokladali za také významné, že ich ustanovili za sídlo superintendentov. Z historických prameňov vyplýva, že reprezentačným sídlom superintendentov bola Prievidza. V prievidzskom farskom kostole Izák Abrahamides ordinoval viacerých farárov. Konala sa tu značná časť zasadaní. 25. mája 1620 tu zasadala synoda za prítomnosti všetkých troch superintendentov (Abrahamides, Hadík, Melík).

Vymretím rodu Thurzovcov nastali pre bojnických evanjelikov ťažké časy. Po smrti superintendenta Basila Fábryho vdova po Stanislavovi Thurzovi prestúpila na rímsko-katolícku vieru. Sídlo superintendencie bolo preložené do Čachtíc. V päťdesiatročnej histórii superintendencie pracovali siedmi superintendenti v štyroch sídlach superintendencie.

Bojnice: 1610 – 1621 Izák Abrahamides
1622 – 1625 Mikuláš Fidicius

1625 – 1627 Ondrej Diosy
1628 – 1630 Basil Fábry

Čachtice: 1631 – 1640 Mikuláš Martini Senica:
1641 – 1655 Daniel Dubrávia Prievidza: 1656
– 1660 Martin Tarnóczy

30. augusta 1660 Františka Kuen vyhnala superintendenta Martina Tarnóczyho z Prievidze. Jeho odchod znamenal koniec reformácie a zánik evanjelických cirkevných zborov.

Prievidza

Cirkevný zbor bol od svojho vzniku organizačne začlenený do Bojnického seniorátu. V štyridsiatych a päťdesiatych rokoch šestnásteho storočia na tunajšej mestskej škole pracoval Ladislav Liptovský (Liptoviensis). Tento človek, zanietený pre myšlienku reformácie, mal veľký vplyv nielen na mešťanov, ale i kňazské stavy.

Na prievidzskú faru v roku 1554 nastúpil kňaz Melicher Šupka, ktorý sa s Ladislavom Liptovským otvorene hlási k reformácii a spolu sa pričínili o vznik evanjelického zboru v Prievidzi.

O silnom nástupe reformácie v Prievidzi svedčí i skutočnosť, že Prievidzi patrilo sedem fár: Hradec, Necpaly, Malá a Veľká Lehôtka, Sebedražie, Cígel' a Moštenica. Významným prvkom, ktorý umožňoval rýchle šírenie myšlienok reformácie v širokých vrstvách obyvateľstva, bolo odbavovanie náboženských obrádov v reči ľudu zrozumiteľnej a cieľavedomé šírenie nového učenia v starostlivo budovaných cirkevných školách. Na bohaté tradície prievidzského školstva nadviazalo prievidzské evanjelické gymnázium, ktoré vzniklo v roku 1560. Bolo umiestnené v budove mestskej radnice. Gymnázium bolo silným pilierom reformácie a dalo jej viacero významných osobností. V takmer 120 ročnej histórii prievidzského zboru pracovalo 16 farárov a 22 kaplánov.

Farári: Ladislav Liptovský (1556), Melicher Šupka (1554 – 1570), Ondrej Socovský (1575 – 1578), Martin Šupka (1578 – 1588), Tomáš Vranka (1589 – 1605), Rafael Hrabecius (1606 – 1609), Alexander Socovský (1609 – 1610), Pavol Saladínus (1612), Juraj Vančo (1613), Michal Petranus (1616), Bazil Fábry (1628), Tomáš Francisci (1630), Juraj Hájsky (1638), Dávid Lányi (1638), Martin Tarnóczy (1653 – 1660).

Kapláni: Martin Šupka (1572), Ondrej Šupka (1575), Ján Chudonymus (1582), Baltazár Patsotty (1583 – 1585), Albert Husselius (1585), Štefan Kavický (1587), Matej Scholga (1590 – 1598), Michal Petri (1598), Mikuláš Marikovský (1600), Tomáš Salay (1621), Matej Posthumus, Ján Lieskovský (1635), Juraj Zábojník (1638), Ján Klužka (1640), Ján Turanecius (1647), Juraj Grosman (1650), Ján Rotarides, Samuel Francisci (1652), Štefan Zarkóczy (1655), Daniel Malatides (1657), Ján Vietoris (1657), Filip Johanides (1659).

Zvolením Izáka Abrahamidesa na Žilinskej synode za superintendenta sa Bojnice stali nielen sídlom seniorátu, ale aj superintendencie. Prievidza sa stala jej reprezentačným sídlom. Väčšina synod a značná časť ordinácií sa konala v prievidzskom farskom kostole.

Prievidzský rodák Mikuláš Semelius, farár v Lošticiach na Morave, vo svojej knihe „Purkmistru a vší obci městečka Loštic, rychtáři a radním města Prievidze v uhorské zemi“ opísal príkladnú spoluprácu medzi magistrátom a evanjelickým gymnáziom. Ďalší prievidzský rodák, v rokoch 1578 – 1590 zvolenský senior, Jakub Holý Prievidiensis vo svojej autobiografii sa venoval vnútornému životu na tejto škole. Z uvedeného vidieť, aký veľký význam bol prikladaný tejto inštitúcii. Vyučovalo sa tu náboženstvo, logika, rétorika, gréčtina, aritmetika, hudba. Školu preslávili: Zachariáš Kalinka, doktor univerzity vo Wittenbergu; Mikuláš Colacinales, znalec orientálnych jazykov; Albert Husselius, prievidzský rodák, ktorý sa zaslúžil o výučbu češtiny na vynikajúcej úrovni; Vavrínek Benedikt z Nedožier, tvorca prvej českej gramatiky.

Z Prievidze pochádza i rod Krmanovcov: Daniel – neskorší biskup, jeho otec učil na prievidzskom evanjelickom gymnáziu, Ján – Danielov strýc, prievidzský študent, ktorý tu bol neskôr i ordinovaný, neskoršie pracoval ako kňaz v Brezovej pod Bradlom.

Na škole študovali viacerí významní predstavitelia reformácie: Vavrínek Benedikt Nedožerský, Michal Čutka, farár v Bošanoch, Izaiáš Reberus, farár v Čermanoch, Michal Kavický, farár v Pankovciach, Juraj Gandi, farár vo Vítkoviciach, Mikuláš Slenikius, kaplán v Bojniciach, Ondrej Šupka, kaplán v Prievidzi, Daniel Cornides Prievidiensis, učiteľ v Spišskej Belej, Jakub Holý Prievidiensis, farár v Hájniskoch, neskorší zvolenský senior.

Najznámejšími učiteľmi boli: Ladislav Liptovský, zakladateľ školy, Martin Šupka, Ján Dvorský, Štefan Kavický, Matej Lochmann, Ján Augustíni, Ján Krman, Eliaš Ladiver, Vojtech Husselius, Juraj Zábojník, Dávid Lányi, Franciscus Litterati a ďalší.

Význam školy rástol hlavne po roku 1610, keď absolventi školy sa mohli so žiadosťou o ordináciu obracať k domácim superintendentom a nepotrebovali chodiť na ordináciu do Nemecka. Do dejín vstúpila Prievidza veľmi hodnotným zápisom: „Ak súdime strom podľa ovocia a učárov podľa výsledkov práce, musíme konštatovať, že prievidzská evanjelická škola mala dobrý základ, dobrý rozlet a dobré výsledky.“

Aj kultúrny rozvoj mesta a okolia jej môže ďakovať za svoj pozoruhodný vzostup. Silný nástup katolicizmu v polovici 17. storočia neobišiel ani Prievidzu. Neúprosný boj už nebol vedený na katedrách a kazateľniciach, ale na krvavých bojiskách. V roku 1638 získal výbojný katolícky rod Pálffyovcov od cisára bojnícke panstvo. Pavol Pálffy pripravoval pôdu pre rekatolizáciu. Zabránili mu v tom ambície stať sa palatínom. K naplneniu svojich politických cieľov musel roku 1646 hlasovať za podmienky Lineckého mieru a vrátiť evanjelikom kostoly. Bojnícke majetky po palatínovej smrti (1653) spravovala v mene nedospelých dedičov vdova po Pavlovi Pálffym Františka Khuenin Pálffyová de Belassi. Táto výbojná katolíčka priviedla začiatkom augusta do Prievidze jezuitov a oddiel šesťdesiatich vojakov. Zhabala mariánsky kostol, stojaci mimo mesta, s odôvodnením, že evanjelici majú farský kostol a druhý potrebuje pre katolíkov. Slávnosť znovuvysvätenia bola určená na 15. augusta (sviatok Nanebevzatia Panny Márie). Tejto slávnosti sa malo zúčastniť celé okolie a slávnosť mala nastoliť v meste katolicizmus. 30. augusta vypovedala z Prievidze superintendenta Martina Tarnóczyho spolu s rektorom školy. Na mestskom magistráte si vynútila súhlas na zrušenie evanjelickej fary, odobrala farský kostol, budovy a školy.

Rekatolizáciu, odobratie kostolov a školy evanjelikom a vypovedanie evanjelických predstaviteľov si katolíci každoročne pripomínajú 15. augusta mariánskou púťou od farského k mariánskemu kostolu.

Začiatkom júna 1863 časť Tökölyho kurucov dobyla Bojnický zámok a kurucký kastelán Hidvégi vyhnal všetkých katolíckych kňazov a do Prievidze opäť dosadil Martina Tarnóczyho. V septembri toho istého roku však boli kurucké vojská pri Prievidzi rozprášané a to znamenalo definitívny koniec reformácie a činnosti evanjelického zboru v Prievidzi a okolí.

Handlová

Z historických prameňov sa dozvedáme, že v Handlovej sa v reformačných časoch vystriedalo viac kňazských staníc. V začiatkoch reformácie bola Handlová súčasťou bojníckeho panstva. Časť obyvateľstva bola nemeckého pôvodu. Tieto okolnosti potvrdzujú údaj, že v päťdesiatych rokoch 16. storočia bola Handlová celá evanjelická. Katolícky vizitátor Michal Segedy našiel v roku 1560 v Handlovej mladého kňaza Valentína Kereszténniho ženatého a na otázku: „Prečo uviedol reformáciu v Handlovej?“ dostal odpoveď: „Nemôžem ostať jediný medzi ostatnými.“ Vizitátor jeho prácu ďalej hodnotí: „Obrady vykonáva, ako sa mu páči.“ Z toho vidieť, že kňazi šíрили reformáciu tak, ako sa k nej dopracovali na základe štúdia reformačného učenia.

V roku 1642 po štyridsaťosemročnom účinkovaní odišiel z Handlovej do Kremnice na odpočinok kňaz Valentín Čech. Po jeho odchode až do roku 1647 je stav zboru neznámy, nezachovali sa nijaké písomnosti.

V roku 1660 Františka Khuen, vdova po grófovi Pálffym, zobrala handlovským evanjelikom všetok majetok a kňaza Bartolomeja Bussaeusa vyhnala. Na odpor sa postavili ženy, aby uchránili kostol pred zabratím. Ani tento odpor nebol úspešný. Privedení jezuiti dokonali svoj úmysel a zbor zanikol.

V Handlovej pôsobili títo kňazi: Valentín Kereszténni (už pred rokom 1560, do roku 1577), Ján Herebrandus (1577 – 1594), Valentín Čech (1594 – 1642), Krištof Jedlovinus (1647 – 1657), Bartolomej Bussaeus (1657 – 1660).

Chrenovec

História nám veľmi málo zachovala o tomto zbore. Vieme, že mal dve filie (Lipník a Ráztočno). V poradí tretím kňazom na chrenoveckej fare bol chrenovecký rodák Tomáš Fabiani, ktorý bol 15. decembra 1584 ordinovaný vo Wittenbergu za kaplána do Prievidze.

V tomto zbore pôsobili farári: Ján Fábri (1570 – 1587), Tomáš Puchovinus (1587 – 1588), Tomáš Fabiani (1588 – 1598), Michal Petri (1600 – 1615), Baltazár Grelnertius (1615 – 1622), Ján Černay (1622 – 1630), Matej Fekna (1630 – 1660).

Rektori: Pavel Vranka (1575 – 1577), bol povolaný za farára do Bojníc, Ján Černay (1619 – 1622) bol vychovávateľom synov Stanislava Thurzu II. a bol povolaný za farára do Chrenovca.

Diviaky

Diviaky patrili k panstvu rodiny Ujfalušiovcov, ktorá bola povestná náboženskou horlivosťou. Táto rodina mocne zastávala cirkev i v roku 1660, keď vdova po grófovi Pálffym útočila na evanjelikov vo svojom panstve. V tomto osudovom čase tu našiel útočisko i superintendent Martin Tarnóczy. Pracoval tu trinásť rokov na zachovaní ostatných evanjelických zborov. Ordinoval tu viacerých kňazov.

Keď v Trenčíne zrušili evanjelické gymnázium, začas sa vzdelával u kňaza Lányho aj neskorší biskup Daniel Krman. Diviacky zbor obstál vo všetkých búrkach až do roku 1674. Po odsúdení Martina Tarnóczyho bratislavským súdom do vyhnanstva a odmietnutí rodiny Ujfalušiovcov vydať kostol katolíkom, do Diviak prišlo 300 dragúnov a zlomili posledný odpor evanjelikov.

V čase Rákoczyho povstania zbor opäť ožil. V roku 1705 mu boli prinavrátené kostoly a mal slobodu až do roku 1711. Vtedy i s ostatnými zbormi zanikol.

Kongregácie: 25. januára 1655, 5. februára 1669, 25. júla 1669, 9. januára 1670. Tento zbor mal najviacej filií: Rudno s kostolom, Lehotu, Liešťany, Krešťanovú, Bartice, Belú, Beckovú, Urpanánovú a Verbany. Zbor musel existovať už v štyridsiatych rokoch 16. storočia. Prvý úradujúci farár Vavrínek Osvaldi zomiera roku 1657 ako vekom zošlý. Po ňom tu pôsobili: Mikuláš Simonides, Martin Sitárius, Samuel Chalupka, J. Neogrády, Martin Tarnóczy.

Diviacka Nová Ves

Je jednou z tých diaspór, o ktorých nám história zanechala veľmi málo poznatkov. Vieme, že tu pôsobil kňaz Juraj Zábojník, odchovanec prievidzského evanjelického gymnázia, ktorý bol 8. decembra 1669 na synode v Slovenskom Pravne vyvolený za superintendenta banského dištriktu.

Pravenec

Rodina Ujfalušiovcov, hoci sklamaná rozhodnutím snemu v roku 1662, na ktorom žiadali spoločne s inými navrátenie kostolov, nepoľavila vo svojom úsilí a horlivosti. Cirkev aj naďalej hmotne podporovala. Ladislav Ujfaluši vlastnými nákladmi vybudoval kostol v Hajnej Novej Vsi.

Michal a Mária Bošanyovci z vlastných prostriedkov postavili kostol v Pravenci. O tento zbor mal zvlášť starosť Martin Tarnóczy. Povolal sem farára Kašpara Vyšňovského, ktorému sa postaral i o dôchodok. Aj tento nový zbor hneď ohrozovali nepriatelia. Martin Tarnóczy spolu s Joachimom Kalinkom, vracajúc sa 8. decembra 1662 zo synody, zastavili sa u mladého farára v Pravenci, aby mu dali rady. Žil ohrozovaný a znepokojovaný každodennými útokmi.

Zbor zanikol po roku 1674. Pod dozorom Lajoša Bošanyho používali dvadsaťosemkilogramový zvon, ktorý sa pri zmene majiteľa panstva stratil.

Brezany

Obec patrila do panstva Ujfalušiovcov, preto usudzujeme, že zbor vznikol v štyridsiatych až päťdesiatych rokoch 16. storočia. Pôsobili tu farári: Tomáš Melechior (1560 – 1593), Jur Sartorius (1594 – 1618), Pavel Lovčány (1618 – 1648), Ján Taranccius (1648).

Katastrofu roku 1660 prežili tieto zbory: Brezany, Chrenovec, Diviaky, Kostolná Ves a Diviacka Nová Ves, pričom sa podarilo zachovať kostoly, no rok 1674 neprežili. V čase Rákoczyho povstania podľa sečanskej dohody z roku 1705 ožil zbor v Diviakoch. Či sa to podarilo aj niektorým ďalším z bývalého Bojnického seniorátu však historické zápisy neuvádzajú.

Koš

Z histórie košovského cirkevného zboru sa nám dochoval len autentický opis farára Nováka o odobratí kostola. V pôste 1. apríla 1658 prišli do Koša dvaja karmelitáni spolu s bojnickým kastelánom. Po rozličných prieťahoch, keď vstúpili do kostola, starší mních sa spýtal, ktorému svätému je tento kostol zasvätený. Odpoveď znela: „Najsvätejšiemu Pánu Bohu.“ Po odstránení rúcha z oltára mnísi zbadali obraz a padli na kolená. Volali jednohlasne: „Vitaj nám, svätý Ondrej, náš apoštol!“ Farár Novák odpovedal: „Áno, on je aj náš apoštol!“ Na výrok mnícha, že svätý Ondrej nebol len apoštolom a svätým, ale aj dobrým katolíkom, odpovedal farár Novák takto: „Apoštol Ondrej bol rovnako dobrým luteránom ako aj katolíkom.“

Košovčania boli tej mienky, že keď vydajú kostol grófke bez vedomia farára, zbavia sa vojska a zachránia si svoj zbor. Grófka vydala príkaz, aby sa farár do dvadsiatich štyroch hodín vysťahoval a zhabala kostol aj cirkevné budovy v prospech katolíkov. 17. augusta 1660 farár aj s rektorom odišli do Kremnice. Tak zanikol košovský zbor.

Zemianske Kostol'any

História tohto cirkevného zboru sa od prvopočiatku spája so zemianskou rodinou Kosztolányiovcov. V roku 1435 jej kráľ Žigmund daroval obec Horný Kamenec. Táto sa kedysi nazývala i Horné Kostol'any. Rozvetvená rodina sídlila v Zemianskych Kostol'anoch, svojho času nazývaných Dolné Kostol'any. Veľká časť tejto rodiny už v päťdesiatych rokoch 16. storočia prijala Lutherovo učenie. Ich zásluhou boli v tomto období položené základy prvého zboru v Hornom Kamenci. Bol tu kostol, fara i škola. Evanjelická cirkev tu však nemala pokoja, bola neustále napádaná. Šopronský snem z roku 1681 sa na ňu nevzťahoval. V roku 1685 podžupan Ladislav Hunyady za pomoci chorvátskych vojakov kostol zabil v prospech katolíkov. O týchto udalostiach krajinský sudca gróf Štefan Koháry 21. mája 1721 vydal osvedčenie tohto znenia: „Matej Rajcsanyi bol ťažko ranený a kňaz Juraj Sabadka bol uväznený, dostal okovy a medzi jazdcami bol vlečený po blate i vode do Oslian. Od násilníkov musel znášať posmech, pľúvanie i dýmenie pod nos. Po všetkých týchto príkoriach a útrapách odišiel na Myjavu.“

V Hornom Kamenci pôsobili títo kňazi: Štefan Zloniceus (1568), Jakub Banka (1590), Ondrej Architectoris (159 – 1600), Mihal Novák, Juraj Hajský (1626 – 1631), Daniel Masník (1634),

Michal Lázius (1638 – 1647), Matej Snicellus (1649 – 1655), Juraj Cembler (1657 – 1659), Juraj Sabatka (1659 – 1673), Daniel Stránsky. Juraj Sabatka sa stal v roku 1659 seniorom Oslianskeho seniorátu.

Rodina Kosztolányiövcov vo svojej horlivosti nepoľavila ani po zániku zboru v Hornom Kamenci. Žigmund Kosztolányi spolu s manželkou Žofiou v rokoch 1699 až 1701 postavili kostol v Zemianskych Kostol'anoch. Základný kameň kostola postavil Žigmundov otec Štefan 25. novembra 1699.

Tomuto duchovnému rozletu nepriali vtedajší mocipáni. Po smrti Žigmunda (25. mája 1708) okresný slúžny Gašpar Simonyi vyzval vdovu Žofiu, aby kostol aj všetok majetok odovzdala katolíckej cirkvi a svojich synov (Eleka, Jozefa a Andreja) vychovávala v katolíckom duchu. Žofia, táto statočná žena, dala svojich synov na výchovu do evanjelického Saska. Majetok za pomoci príbuzných uchránila, ale zabrániu kostola nezabránila. V roku 1710 kostol prešiel do rúk katolíkov.

Oživenie

Synovia Žofie Kosztolányiovej sa po návrate zo Saska ukázali ako horliví evanjelici. Pôsobili ako právnici v Baršskej a Nitrianskej stolici. Ich pričinením sa začalo so stavbou terajšieho artikulárneho kostola. V tomto období artikulárne právo stavania kostola mali Slažany a Šimonovany. Rodina Simonyi postupne prešla roku 1716 na katolícku vieru, kam priviedli i obyvateľov Šimonovian.

Viacerí právnici v zastúpení evanjelikov zo Zemianskych Kostolian cestovali do Viedne, Bratislavy a Pešti, aby previedli artikulárne právo zo Šimonovian na zbor v Zemianskych Kostol'anoch. O toto artikulárne právo požiadali 16. novembra 1734 i cisára Karola VI. Panovník s ich požiadavkou súhlasil a dal povolenie na stavbu kostola. Nebolo ťažké nájsť pozemky na stavbu, keďže tieto vlastnila rodina Kosztolányiövcov. Miestna rada dala 22. decembra 1734 stavebné povolenie. So stavbou kostola sa začalo 9. júna 1735. Posviacka bola vykonaná v nedeľu po Všetechsvätých roku 1736. Ako zvláštnosť pri stavbe kostola sa spomína krst. Kňaz Samuel Szeverényi tu 5. novembra 1735 medzi múrmi novostavby pokrstil Mikuláša Rudnaya, syna Žigmundovho.

Interiér tohto barokového kostola je drevorezba v barokovom slohu. Oltár svätej Trojice je polychromovaná ranobaroková drevorezba zo 17. storočia. Po stranách stĺpov sú kartuše a v nich obrazy svätého Matúša a Jána. V predele je obraz Poslednej večere a medzi stĺpmi obraz svätej Trojice. Na rímse sú obrazy svätého Marka a Lukáša. V strede na zemeguli je Ježiš Kristus. Oltár pochádza z Ivaničnej a Zemianskym Kostol'anom ho darovala rodina Ujfalušiovcov z Diviak.

V neskorobarokovom slohu z 18. storočia sú svietniky a oltár, kazateľnica a lavice. Bohatou drevoreznou tvorbou oplýva i priečelie chóru s dreveným organom zo 17. storočia. Na pravej strane v priestore medzi prvým radom lavíc a patronátnou lavicou bol vybudovaný vchod do kostola pre zemianske rodiny, ktoré na bohoslužby chodili len na kázeň a sedávali v patronátnych laviciach. Na opierke patronátnej lavice po pravej strane oltára sú erby rodín Kosztolányiövcov a Majthényiövcov.

Zvonica má murovanú spodnú časť a šindľovú strechu. Vybudovaná bola neskôr, má dva zvony. Väčší váži 75 kg a je na ňom nápis: „RUPTA OPERIS ET AERE COETUS EVANGELICI DE NEMES KOSZTOLAN REFUSA. HOC OPUS IN LAUDEM DOMINI CURAVIT FIERI. ALEXANDER UYFALUSY DE DIVEK UYFALU A:D 1697 DIE 22.IUNY. REFUDITME SAMUEL HAKENBERGER CREMNICI.“ Menší váži 45 kg. Na pôvodnom bol nápis: „CURAVIT SOPHIA JUSTHAE RELIGIONIS 1715“, bol však zrekvírovaný v 1. svetovej vojne. Dnešný bol zakúpený v roku 1935.

Jozef Kosztolányi, jeden z trojice bratov, zomrel počas výstavby kostola. Krypta pod kostolom ešte nebola vyhotovená. Preto ho pochovali do hrobky na cintoríne pred zvonnicou.

Rodinnú hrobku si dali Kosztolányiovci zhotoviť roku 1777 za kostolom. Fara aj škola boli postavené v roku 1735. Je predpoklad, že bývalý kostolnícky dom je pôvodná škola. Veľká škoda, že sa nezachoval. V škole sa učilo len sedem mesiacov v roku. Zatvorená bola v roku 1873 z dodnes nevyjasneného dôvodu. Vyučovali v nej: Pavol Mihalovič (1735 – 1740), Štefan Konček (1740 – 1775), Abrahám Vaňovič (1776 – 1796), Adam Kucek (1797 – 1815), Ľudevít Obetko (1815 – 1839), Ľudevít Paulíny (1840 – 1844), Andrej Orgónyi (1844 – 1873).

Údajov o živote zboru z 19. storočia až do štyridsiatych rokov 20. storočia sa zachovalo veľmi málo. Zbor bol početne slabý. Zemianske Kostolany sa dlho nevzmáhali, hoci boli matkocirkev. Počtom cirkevníkov boli najmenšie. Zbor ochotne vydržovali Kosztolányiovci, za čiastočného prispievania cirkevníkov. Z ústneho podania vieme, že na svoje panstvo Kosztolányiovci nebrali za sluhov evanjelikov. Udržovali tradíciu účasti farára každý štvrtok na obede u patrónov.

Z vizitácie 6. júla 1886 vieme, že matkocirkev mala 148 duší. K večeri Pánovej pristúpilo 93, čistých manželstiev bolo 22 a krížnych 14. Detí sa narodilo 8 a konfirmované boli 3. Pohrebov bolo 9.

V zápisnici z vizitácie, ktorú vykonal biskup Dr. Bedrich Baltík zo 6. mája 1900 je zaznačené: účinkujúci kňaz Pavol Bázlik; počet duší 180; udržiavateľom cirkevného zboru je rodina Kosztolányiencov; základiny na stavbu fary: kniežacia rodina Oldenburgovcov z Brodzian; 323 zlatými prispeli nemeckí priatelia farára Bázlika.

Rodina Oldenburgovcov postavila v Brodzanoch nad svojou kryptou kaplnku, aby slúžila rodine a roztrúseným evanjelikom v tomto kraji. Posvätená bola 11. júla 1895 a duchovne ju zaopatroval kňaz zo Zemianskych Kostolian.

Zemepisne bol cirkevný zbor aj naďalej veľmi rozsiahly. Kňaz duchovne zaopatroval 91 obcí (diaspor). Presbytérium neexistovalo. Dnes nielen umeleckú, ale určite aj historickú cenu by mal 349 gramov vážiaci kalich z roku 1735 s nápisom: „Bol som železom, stal som sa medťou a zlato ma ozdobuje.“ Je len otázka, čo sa s ním stalo?

Do histórie zemianskokostolianskeho zboru brat farár Pavol Bázlik vsúpil päťdesiatročnou duchovnou službou v zbore v rokoch 1888 až 1938. Keď sa ho príbuzní pýtali, čo ho drží v zbore, neodpovedal. Tajomstvo si ponechal pre seba. Spolu s manželkou Janou a dcérou Janou je pochovaný na cintoríne neďaleko zvonice.

Po Pavlovi Bázlikovi do zboru prichádza Albert Predmerský. Tento trnavský rodák mal veľkú záľubu vo včelárení. Za aktívnu pomoc partizánom počas odboja si znepriatelil ľudácku časť obce. V tomto období sa začínajú vytvárať filie v Handlovej, Prievidzi, Nitrianskom Pravne a Baťovanoch, ktoré sú organizačne začlenené pod matkocirkev Zemianske Kostolany.

2. jún 1940 sa zlatými písmenami zapísal do histórie evanjelikov z Baťovian. Po poludňajších službách Božích, ktoré v brodzianskom kostolíku liturgoval senior Tekovského seniorátu brat Ján Holčík, sa konal zakladajúci konvent cirkevného zboru v Baťovanoch. Konvent otvoril administrátor kostolianskeho cirkevného zboru Albert Predmerský. Tekovský senior vyjadril úprimnú radosť zo vzniku zboru. Do presbyterstva boli zvolení: Viliam Školuda (dozorca), Michal Gál (kurátor), Božena Medvecká (pokladník), Karol Salva (zapisovateľ), Ervín Fussgänger, Ján Gaško, Ondrej Jaďuď, Zoltán Fábry, Pavel Filkorn, Ján Kapsiar. SEM mal na starosti Rudolf Galko. Dve miesta boli rezervované pre presbyterov zastupujúcich kolonistov.

9. júna 1940 sa v štátnej ľudovej škole v Handlovej za prítomnosti asi päťdesiatich cirkevníkov konal II. konvent handlovskej dcérocirkvi. V pokladničnej správe sa uvádza, že majetok ku koncu roka 1939 mal hodnotu 4 597,50 Ks. V doplňujúcich voľbách bolo zvolené presbyterstvo: Ing. Samo Hložka (dozorca), Ing. Jozef Pavlas (miestodozorca), Matej Moravčík (kurátor), Félix Izman (pokladník), Margita Krížová (zapisovateľka), Ing. Ján Kríž, Michal Duchoň, Ondrej Cangár, Milada Kokinová, Anna Tomková, Viliam Kusý, Ján Majerník a ďalší.

Volebnému konventu, ktorý sa konal 23. marca 1941 v Štátnej ľudovej škole v Zemianskych Kostolnoch, predsedali Ján Holčík a zborový dozorca Metod Bella. Na konvente bol za zborového farára zvolený Albert Predmerský. Bol prijatý zborový štatút a vokátor farára. Za predpokladu, že zo zborov Nitrianska Streda a Horné Ozorovce budú vypustené diaspory, ktoré žiadajú pričlenenie do zboru Zemianske Kostolany, budú prijaté. O pričlenenie požiadali: Bošany, Chynorany, Žabokreky, Veľké a Malé Bielice s inklinujúcimi obcami a kopanica Betliar zo zboru Horné Ozorovce.

Na odmietavé stanovisko štátnych orgánov, aby sa služby Božie konali na gymnáziu v Prievidzi, konvent sa uzniesol podať novú žiadosť prostredníctvom nadriadeného cirkevného orgánu. Bolo prijaté rozhodnutie o postavení novej fary. Na tento účel bola vymenovaná komisia: Ján Rapoš, František Kuska, M. Moravčík, F. Krman a ďalší. Na záver konventu vzdali jeho účastníci česť zomrelému bývalému dozorcovi a patrónovi Júliusovi Kosztolányimu.

Štyridsiate roky 20. storočia sa vyznačovali neustálym zápasom o získanie priestorov na duchovnú činnosť v diasporách. V roku 1944 skupina 167 evanjelikov pribudla filii Nováky. Tvorili ju židia deportovaní do pracovného tábora. Brat farár Predmerský tu služby Božie odbavoval každú druhú nedeľu. Raz do mesiaca mali povolené zúčastniť sa na bohoslužbách v Zemianskych Kostolnoch. Služby sa inak konali v sále kobercovej dielne v I. objekte tábora. Presbyterstvo tejto filie na zasadnutí 19. marca 1944 prijalo uznesenie – Na pamiatku založenia tejto filie venuje biskupovi Dr. Samuelovi Štefanovi Osuskému oltárik s malým koberčekom, do ktorého bude vtkaný nápis: „Kristu život náš.“ Medzi najaktívnejších patrili: Strelinger, Hoffman, Gutman, Kriváček.

Toto desaťročie je pre zbor významné početnými premenami.

1. V roku 1942 je cirkevný zbor organizačne začlenený do novovzniknutého Trenčianskeho seniorátu.
2. 20. júna 1943 zomrela Margita Kosztolányiová, ktorá ustanovila cirkevný zbor testamentárnym dedičom skoro celého svojho majetku.
3. 23. apríla 1944 sa konvent uzniesol, že do Svätodušných sviatkov v celom zbore sa bude jednotne používať „ZPĚVNÍK“.
4. Zo strachu pred vyvlastnením pozemkov zbor odpredáva textilnému družstvu v Dolnom Kamenci pozemky číslo 85, a 86 o výmere 22 jutár a 36 620 štvorcových siah, ktorých výnos dosiaľ patril do kogruálneho dôchodku farára.
5. V roku 1943 bol postavený v Baťovanoch chrám s pričlenenou zborovou miestnosťou.
6. 12. augusta 1945 sa konvent uzniesol, že služby Božie v Prievidzi budú v prvú nedeľu v mesiaci o 10:00 hod.
7. Ján Dvorský, Dr. Fábry a Albert Predmerský boli poverení odkúpením pozemku Dr. Nováka o výmere 3 300 štvorcových siah na Bojnickej ceste, na stavbu kostola v Prievidzi. Pri príležitosti šťastného návratu kpt. Jozefa Bradáča venovala jeho manželka 1000,- Ks a vytvorila tak základ fondu na stavbu evanjelického kostola v Prievidzi. Brat Zaujecký, p. Cagán a p. Oravcová boli poverení vyhľadáním vhodného objektu spôsobilého pre cirkevný život.
8. 16. júna 1946 konvent vyhovel žiadosti dcérocirkvi Baťovany o osamostatnenie sa od 1. januára 1947. Tomuto rozhodnutiu pomohlo postavenie chrámu so zborovou miestnosťou v Baťovanoch v roku 1943 a 5. augusta 1945 bol tejto dcérocirkvi pridelený biskupský kaplán Jozef Kmeť. Bolo zvolené nové presbyterstvo: J. A. Fábry (námestný zborový dozorca), Štefan Kusý (kurátor), Ľudevít Bielický (pokladník), Darina Fraňová (zapisovateľka), Ján Rapoš (revízor), Mikuláš Betteš (revízor), Jozef Pilch, Július Sartolen, Ján Ochotnícky, Michal Volár, Štefan Černák, Ján Dvorský, Jozef Lettrich, Ondrej Boško, Karol Salva a iní. Za dlhoročnú obetavú prácu bolo vyslovené zápisničné poďakovanie zaslúžilým bratom:

Viliamovi Školudovi, Ing. Pavlasovi, Štefanovi Mončekovi, Jaroslavovi Holanovi, Jozefovi Bradáčovi.

Druhá polovica štyridsiatych a päťdesiate roky sú v znamení veľkej aktivity. 11. mája 1947 diaspory Nitrianske Pravno, Pravenec, Tužina, Gajdel, Cach, Chvojnic a Solka boli organizačne pričlenené k cirkevnému zboru Slovenské Pravno v Turčianskom senioráte. Snaha zboru o zakúpenie židovskej synagogy s príslušným domom v roku 1949 za milión korún pre dcérocirkev v Prievidzi nenašla pochopenie ani u štátnych orgánov ani u cirkevnej vrchnosti.

Nariadenia SNR (zákon č. 142/1947 Zb., zákon č. 44/1948 Zb. a 46/1948 Zb.) pripravili zbor o všetok hnutelný a nehnuteľný majerok a prislúchajúce zariadenia. Zboru zostal len artikulárny kostol, fara, kostolnícky dom, cintorín a záhrada v intraviláne cirkevných objektov.

1. februára 1952 sa so zborom lúči brat farár Albert Predmerský. Cirkevníci mu želali veľa Božieho požehnania v cirkevnom zbore Háj. Kandidačný a volebný konvent 27. apríla 1952 zvolil za zborového farára Alexandra Lichnera, rodáka z Modry.

Myšlienka handlovských evanjelikov, aby prisťahujúci sa do vyrastajúceho mesta v novom bydlisku našli nielen chlieb, ale aj chrám Boží, sa naplnila 12. nedeľu po svätej Trojici v roku 1956. V tento deň generálny biskup Ján Chabada posvätil kostolík, ktorí evanjelici v Handlovej s veľkou láskou postavili v rokoch 1954 až 1956. Náklady na jeho stavbu neboli nikdy vyčíslené. Po šesťročnom pôsobení farár Alexander Lichner odchádza nielen zo zboru, ale aj z kňazskej služby.

Do týchto pomerov sa zboru predstavuje mladý dvadsaťdeväťročný rodák z Horných Zeleníc Vladimír Synak. Bolo to 25. mája 1958 v I. slávnosť Svätodušnú. Ambiciózny farár stál pred neľahkou úlohou. Mal túto zanedbanú Pánovu vinicu duchovne i hmotne pozdvihnúť. Pri všetkej úcte k jeho práci v zbore, náš Pán ho veľmi ťažko skúšal. 8. júla 1973, keď spolu so sestrou Solárikovou vychádzali z kostola, zasiahol ich blesk. Po sedemnásťročnej práci v zbore sa 13. júla 1975 rozlúčkovou kázňou lúči so zborom a odchádza do cirkevného zboru Podlužany.

Neľahká práca čakala brata farára Jozefa Kubisa, Synakovho nástupcu. Normalizačné obdobie nebolo cirkvi naklonené. Zbor trpel nielen hmotne, ale aj duchovne. Rozhodnutie štátnych orgánov o asanácii dvadsaťročného kostola v Handlovej v marci 1977 veľmi ťažko dopadlo na zbor, ale hlavne na handlovských evanjelikov. MsNV Handlová tento krok odôvodnil potrebou tohto miesta v intraviláne mesta na výstavbu jaslí a materskej škôlky, ako aj nedostatočným využívaním kostola slabou účasťou na bohoslužbách.

Nepriaznivé počasie v noci 28. februára 1990 a košatá lipa rastúca pred kostolom zapríčinili zrútenie štítu kostola v Zemianskych Kostolčanoch. Táto udalosť bola prvou zaťažkovou skúškou sestry farárky Blanky Kostelnej v oblasti hmotného zabezpečenia zboru, ktorá do zboru nastúpila 1. augusta 1988 po dvojročnom hľadaní nástupcu brata farára Kubisa.

Posledné desaťročie 20. storočia bolo pre zbor obdobím historických premien. Za finančnej pomoci SLZ v Ženeve zbor zakúpil na Železničarskej ulici v Handlovej dom, v ktorom bola zriadená modlitebňa. Po viacerých neúspešných rokovaníach s predstaviteľmi rímsko-katolíckej cirkvi v Prievidzi o zapožičiavanie kostola na bohoslužobné potreby sme našli porozumenie u predstaviteľov cirkvi Adventistov siedmeho dňa. Toto boli základy pre obnovu cirkevného života v zbore. Okrem Zemianskych Kostolian, aj v Handlovej a Prievidzi sa začali pravidelne konať služby Božie a v Prievidzi aj náboženské vzdelávanie. Opäť zarezonovala túžba prievidzkých evanjelikov po výstavbe vlastného Božieho stánku. Prekonaním všetkých prekážok v nedeľu po Vstúpení (28. mája 1995) biskup Východného dištriktu brat Ján Midriak vykonal posviacku tohto dlhoočakávaného chrámu. Po tristo tridsiatichpiatich rokoch brat biskup Pavol Uhorskai zvestoval ôsmym stovkám účastníkov slovo Božie v evanjelickom kostole v Prievidzi. V tomto období sa Prievidza stáva centrom zborového života. Položili sa základy modlitebného spoločenstva, biblických hodín, formuje sa

ženský spevokol a začína sa stretávať mládež. Prácu v zbore kladne ovplyvňujú i stretnutia s bratmi a sestrami z iných cirkevných zborov, ktoré sa konajú formou návštev v zboroch, ale aj na seniorálnych a dištriktuálnych podujatiach. Veľmi prospelo nadviazanie vzťahov so zbormi v zahraničí. Cirkevný zbor z Minnessoty prispel nielen najvyššou čiastkou na výstavbu prievidzského kostola, ale umožnil aj jednoročný pobyt sestry Márie Mikulášovej v ich zbore. Nadviazanie priateľských vzťahov s poľskými cirkevnými zbormi zo Skoczowa a Goleszowa tiež zboru pomohlo. Koncerty duchovných piesní v podaní spevokolov týchto zahraničných zborov sú vždy zážitkom nielen pre našich cirkevníkov, ale aj pre širokú verejnosť.

Významný vplyv na život zboru mal zákon NR SR č. 282/1993 Zb., tzv. Reštitučný zákon. Na základe uvedeného zákona vznikol zboru nárok na prinavrátenie pozemkov, o ktoré prišiel pri znárodňovaní. Tento majetok bol v užívaní deviatich užívateľov. Bolo reštituovaných 192 ha lesov, 110 ha ornej pôdy a na 28 hektárov najkvalitnejšej ornej pôdy nebol nárok.

Financie, ktoré zbor získal odpredajom nevyužitelných plôch, slúžili na zakúpenie motorového vozidla pre potreby zboru. Zvyšok bol použitý na renováciu fary a kostola v Zemianskych Kostolnoch. Reštituovaný majetok bol daný do nájomného užívania.

Mimoriadne radostnú udalosť prežíval zbor 4. júna roku 2000. Pri príležitosti piateho výročia posviacky kostola v Prievidzi biskup Východného dištriktu Ján Midriak vykonal posviacku organu, dar cirkevného zboru Landsberg z Nemecka. Zároveň bola do funkcie zborovej farárky cirkevného zboru Zemianske Kostolany, po predchádzajúcej voľbe, inštalovaná sestra farárka Blanka Kostelná.

Prehľad kňazov, ktorí pracovali v cirkevnom zbore Zemianske Kostolany: Konček Andrej (1735 – 1760), Mihalovič Matej (1760 – 1769), Kvaššay Ján (1769 – 1774), Bysterský Matej (1774 – 1783), Drašoczy Miroslav (1783 – 1785), Korček Andrej (1785 – 1803), Sekerka Jozef (1803 – 1814), Szeberenyi Andrej (1814 – 1816), Gaber Gábor (1816 – 1842), Szellenyi Michal (1842 – 1888), Bázlik Pavol (1888 – 1938), Predmerský Albert (1938 – 1952), Lichner Alexander (1952 – 1958), Synak Vladimír (1958 – 1975), Kubis Jozef (1975 – 1986), Velebír Miroslav (1. august 1986 – 30. september 1986), Sabanoš Ján (1986 – 1988, administrátor), Kostelná Blanka (od roku 1988).

(Voľne podľa publikácie „História evanjelikov na Hornej Nitre“.)

Od augusta 2014 do augusta 2015 pôsobil v našom zbore ako kaplán Jakub Pavlús, rodák z Myjavy. V tomto období zastupoval pracovne neschopnú farárku Blanku Kostelnú a úlohy na neho kladené nielen zvládol, ale bol prínosom pre náš zbor aj v aktivitách, ktoré boli u nás novinkou. Po ročnom pôsobení bol preradený do Turian.

Dva roky ako kaplán v našom zbore od augusta 2015 pôsobil Michal Tekely. Po vykonaní farárskych skúšok zostal na kaplánskom mieste ako náместný farár. Aj s jeho pričinením sa rozbehli v Handlovej práce na miestnej modlitebni, ale veľmi pomohol pri rekonštrukcii kostola i fary v Zemianskych Kostolnoch. Jeho manželka Mirka prevzala vedenie spevokolu, ale bola činná aj ako kantorka. To všetko pod „dozorom“ zborového dozorcú Jána Kuneša. V súvislosti s prestavbou Evanjelického domu v Handlovej je nutné spomenúť aj meno zborového kurátora Ing. Ivana Jungu, ktorý materiálne zabezpečil značnú časť prestavby. Služba brata farára Tekelyho v našom zbore skončila v júni 2018, keď bol predtým zvolený za zborového farára v cirkevnom zbore Dudince.

Od októbra 2018 nastúpil do služby Pánovi v našom zbore ako kaplán Emil Hankovský. Pôsobil u nás aj ako zborový farár až do novembra 2022. V tomto období sme prekonávali krízu celej spoločnosti, ktorú spôsobili udalosti okolo vírusu a choroby Covid-19. Tento problém veľmi zásadným spôsobom zasiahol aj náš zbor, keď mnohí z našich členov na túto chorobu umreli, ale nastali aj problémy pri bežnom stretávaní sa ľudí pri realizácii "protipandemických opatrení". Tie sa "spúšťali" vždy pred kresťanskými sviatkami (Vianoce, Veľká noc, Pamiatka zosnulých), čo sa tiež podieľalo na odlive ľudí z Božieho chrámu. Aj napriek snahe brata farára o internetovú komunikáciu a iné formy (štátom) prípustnej "náboženskej slobody", dochádzalo v našom zbore

k personálnemu prepadu. Zborovým dozorcom, ktorý sa v týchto neľahkých časoch zastal tejto úlohy, bol brat Štefan Hurný. V jeho práci mu pomáhala poddozorkyňa Ing. Marta Šušalová.

Od februára 2023 nastúpili do nášho zboru ako duchovní pastieri manželia Martin a Miroslava Kmecovci. Počas svojho pôsobenia v zbore priniesli a zrealizovali množstvo nápadov, ako posilniť zbor po kvalitatívnej i personálnej stránke. K tým klasickým pridali prácu s deťmi a mládežou, ženami i manželskými párami. Ku koncu júna 2024 však odišli slúžiť Pánovi do zboru v Hanušovciach nad Topľou.

V lete 2024 po ukončení štúdia nastúpila do služby v našom zbore ako kaplanka Lea Sabolová, po vydaji Pavlišáková.